

MODRIĆ – GRADINA, ostatci utvrde, foto: D. Lovrić (gore); HOK, Geoportal DGU (dolje)

MODRIĆ – GRADINA,

kasnoantička ili ranosrednjovjekovna utvrda u velebitskom primorju kraj Rovanske, 1,8 km sjeverno od ulaza u Novsko ždrilo i 7 km sjeverozapadno od Starigrada. Sagrađena je tijekom kasne antike ili ranoga srednjega vijeka i njezin se postanak na temelju tragova arhitekture široko datira u razdoblje IV. do VII. st. Neki istraživači drže da je sagrađena u sklopu bizantskoga obrambenoga vojnoga sustava na ist. obali Jadrana u prvoj pol. VI. st. za vladavine biz. cara Justinijana I. Velikoga. – Ostatci utvrde nalaze se na lokalitetu *Gradina*, koji se strmo uzdiže nad uvalom Modrić po kojoj nosi ime. To je bio velik kompleks izdužena trapezasta tlocrta, dimenzija 250 m × 160 m, koji se sastoji od trapezaste, gotovo pravokutne jezgre, dimenzija oko 160 m × 120 m, te utvrđena vanjskoga dvorišta, bedemi kojega sa zapadne, južne i ist. strane opasuju jezgru. Ostatci bedema sačuvani su mjestimice do visine od približno 2,5 m i širine do 2 m. Unutar ostataka bedema ostatci su više građevinskih objekata. S vanjske strane zidina također su ostatci nekoliko objekata, a za jedan se od njih pretpostavlja da je bio spremnik za vodu.

LIT.: Ž. Tomčić, Materijalni tragovi ranobizantskog vojnog graditeljstva u Velebitskom podgorju, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 23(1990) 1; M. Dubolnić, Argyruntum i njegov teritorij u antici, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, 49(2007); T. Šarlija, Prometno značenje Jasenica u prapovijesti i antici, *ibid.*, 52(2010); R. Jurić, I. Škoro, Srednjovjekovna arheološka nalazišta u Podgorju, *Senjski zbornik*, 44(2017).

MODRUŠ,

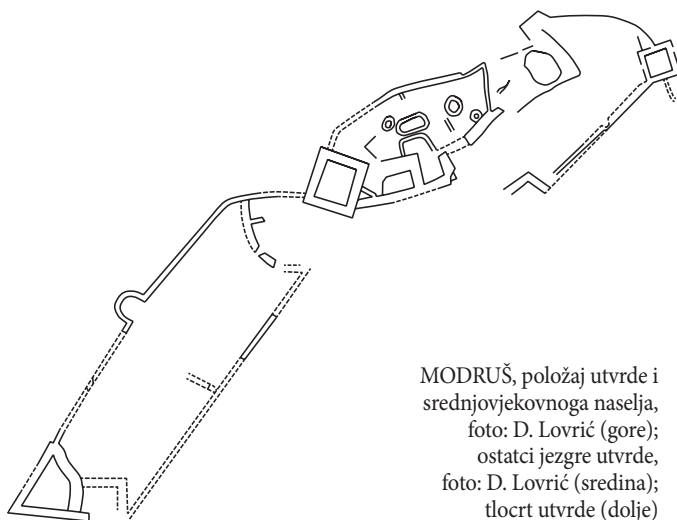
tvrđi grad iznad istoimenoga naselja, 5,5 km jugozapadno od Josipdola i 16 km južno od Ogulina, nedaleko od auto-

ceste A1. Spominje se i kao *Stari grad Modruš*, a pod imenom *Tržan-grad* prvi se put javlja 1437. u ispravi bana Matka Talovca. Podignut je u XII. st. za nadzor i zaštitu važne prometnice, koja je preko Modruša povezivala srednjovjekovnu Hrvatsku i Slavoniju. Također je bio središte istoimene županije, koju je 1193. ug.-hrv. kralj Bela III. Arpadović darovao knezovima Krčkim, poslije Frankopanima, koji su ga u XIV. st. pretvorili u svoje glavno obiteljsko sjedište, po kojem su nosili i naslov knezova Modruških. Prilikom podjele velike državine Frankopana 1449. u Modrušu, ovu je utvrdu dobio Stjepan III. Modruški, najstariji sin Nikole IV., a naslijedio ga je njegov sin Bernardin Ozaljski, zatim unuk Stjepan IV., posljednji potomak ozaljskoga ogranka Frankopana u muškoj liniji, za čijeg su života 1553. Modruš u cijelosti preuzele kraljevske postrojbe, iako se one u samom tvrdom gradu spominju već 1529. Za krajiške uprave

tek je manji dio tvrdoga grada bio u funkciji jer se u njemu nalazila stražarnica. Prema izvještaju iz 1639., tada su u funkciji bili branič-kula i dijelovi utvrde iznad samoga ulaza u nju, a isto je stanje bilo i 1729., kad ga na svojem crtežu prikazuje M. A. Weiss. God. 1791. posljednji vojnici napustili su utvrdu. Od 2008. traju pripremni radovi za zaštitu lokaliteta, a od 2015. i sami zaštitni radovi, u sklopu kojih je izvedena djelomična sanacija branič-kule. – Ostatci tvrdoga grada Modruša nalaze se na sjeveroist. padinama Kapele, na hrptu dugačke i uske te s triju strana strme kamene glavice zvane *Gradina*, koja se za oko 90 m uzdiže iznad istoimenoga naselja te dominira krajolikom. To je jedna od najvećih srednjovjekovnih utvrda u Hrvatskoj, dimenzija 177 m × 38 m. Jezgru Modruša čini romanička utvrda bade-masta tlocrta, na koju se sa sjeveroist. strane naslanja utvrđeni prostor nekadašnje cisterne, s manjom kulom kvadratno-

MODRUŠ, položaj utvrde i srednjovjekovnoga naselja, foto: D. Lovrić (gore); ostatci jezgre utvrde, foto: D. Lovrić (sredina); tlocrt utvrde (dolje)

ga tlocrta na sjev. uglu. Cijelom jezgrom dominira malo dvorište, koje s jugozap. strane omeđuje višetažna branič-kula pravokutna tlocrta, dimenzija 10 m × 11,3 m, a s preostalih su strana neznatni ostatci nekadašnjega višekrilnoga palasa. Jezgru s južne, istočne i sjeveroist. strane opasuju bedemi i kule utvrđenoga sjeveroist. predgrađa, od kojega je sve donedavno najbolje bila očuvana tzv. papinska kula na sjeveroist. uglu. To je bila manja višetažna građevina pravokutna tlocrta, koja je još potkraj XIX. st. bila očuvana do visine krovišta. Kako je prilaz jezgri bio najlakši s juga, cijela je blago skošena padina na toj strani kompleksa bila dodatno učvršćena juž. podgrađem, čiji su bedemi s kulama u tlocrtu opisivali dugačak i uzak četverokut, popriječnim bedemom podijeljen na viši, sjeverni, i niži, juž. dio. Na zap. bedemu nalaze se ostatci polukule kružnoga tlocrta, dok je u jugozap. vrhu bila sagrađena topovska platforma trokutasta tlocrta, na koju se s ist. strane naslanja velika građevina pravokutna tlocrta, vjerojatno nekadašnja ulazna kula. Njoj se prilazilo drvenim mostom preko dubokoga obrambenoga jarka. S ist. strane na Modruš se naslanjaju bedemi istoimenoga utvrđenoga naselja, nekadašnjega podgrađa, koji su u dužini od 1200 m opasivali prostor u podnožju i ravnom dijelu modruškoga brijega. U sklopu podgrađa nalaze se ostatci katedralnoga kaštela.

LIT.: M. Kruhek, Z. Horvat, *Castrum Thersan et civitas Modrussa, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 16(1990); M. Kruhek, *Srednjovjekovni Modruš*, Ogulin 2008; B. Grgin, *Modruš između kneževa Frankapana, Osmanlija i kraljevskih vlasti, 1458–1526, Modruški zbornik*, 3(2009); Z. Horvat, *Fortifikacijska djelatnost Bernardina Frankopana*, ibid.; E. Žile, *Rezultat arheoloških istraživanja 2017. godine na lokalitetu starom gradu Modrušu*, ibid.; 11/12(2018); S. Kočevar, *Stari grad Modruš – pregled zaštitnih radova*, ibid.

MODRUŠ – KATEDRALNI KAŠTEL,

renesansni kaštel u utvrđenom naselju Modrušu, danas u selu udaljenom 5,5 km jugozapadno od Josipdola i 16 km južno od Ogulina. God. 1460. Modruš je postao sjedištem biskupije. Kao katedrala isprva je služila crkva sv. Marka, na mjestu koje je pol. XV. st. podignuta nova katedrala sv. Marije sa samostojećim zvonikom, oko koje je poslije 1493. podignuta utvrda. Nakon što je tijekom prve pol. XVI. st. modruško naselje opustjelo, započelo je postupno propadanje katedrale i njezina kaštela, ostatci kojih su još na vedutama iz XVII. i XVIII. st. bili razmjerno dobro očuvani, a da-

nas su posve zatrpani. God. 1974–76. ostatci crkve i utvrde arheološki su istraživani. – Neznatni ostatci modruške katedralne utvrde, odnosno kaštela, nalaze se na sjeveroist. uglu utvrđenoga naselja. Prema ostacima, to je bio manji kaštel kojega su bedemi s okruglim polukulama opasivali prostor oko katedrale u obliku nepravilna trapeza, dimenzija 42 m × 43,5 m. Na sjeveroistočnom i jugoist. uglu nalazile su se dvije kule potkovičasta tlocrta, a po jedna takva polukula osiguravala je istočni i juž. bedem utvrde. S ist. strane, odakle je najlakši pristup utvrdi, nalaze se duboki obrambeni jarak i zemljani nasip. Prema smještaju u prostoru, vrsti terena i tipologiji tlocrta utvrda je vrlo slična Biskupskoj tvrđi u Zagrebu.

LIT.: M. Kruhek, Z. Horvat, *Castrum Thersan et civitas Modrussa, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske*, 16(1990); Z. Horvat, *Srednjovjekovne katedralne crkve Krbavsko-modruške biskupije*, Zagreb–Gospić 2003; Isti, *Fortifikacijska djelatnost Bernardina Frankopana, Modruški zbornik*, 3(2009).

MOGOR,

srednjovjekovni kaštel na posjedu Latkovina u distriktu utvrde Bršljanovac. Naziva se još *Mogor-grad*. Nakon što je ug.-hrv. kralj Sigismund Luksemburgovac oduzeo Latkovićima od Bršljanovca (*Lathk de Berschanowch*), osamostaljenoj grani roda Hrvatinića, posjed i utvrdu Bršljanovac, od tog je posjeda izdvojio manji posjed zvan Zobočina, po kojem su članovi obitelji nosili plemićki pridjev *de Zobochyna* (*Zabathina, Zobochina, Lathovicyna, Wlatkowyna*). Poslije se taj posjed isključivo spominje pod imenom *Latkovina*. God. 1398. Sigismund je dopustio Nikoli Latkoviću na tom posjedu gradnju utvrde kao novoga obiteljskoga sjedišta, koja se u dokumentima prvi put spominje 1405. pod imenom *Mogor*. U nepoznato doba Nikola ga je založio Ladislavu I. Pekryju. Nikolu je nakon smrti naslijedio malodobni sin Ladislav, čijim je skrbnikom bio imenovan rođak Benedikt Nelipčić od Dobre Kuće. U prosincu 1427. Benedikt je u ime malodobnoga štićenika zaposjeo Mogor te iduće godine prisilio Ladislava I. Pekryja da prihvati isplatu zaloge i 1428. vrati utvrdu Ladislavu Latkoviću. Ladislava je naslijedio sin Mihovil, koji je Ladislavu Hermanffyju (Grebenskomu), drugomu suprugu njegove majke Ane Ravenske, 1468. prepustio Mogor u ime troškova koje je njegov očuh Ladislav stekao u borbi za očuvanje njegove baštine, a to je darovanje ponovno potvrdio 1475. God. 1481. Ladislav Hermanffy posvojio je ug. velikaša i poslije jajačkoga bana Baltazara I. Batthyányja, koji je nakon Ladislavove smrti naslijedio 1490. sve njegove posjede, uključujući i Latkovinu s utvrdom Mogorom. – Danas nije poznata lokacija te utvrde. Neki istraživači pretpostavljaju da je položaj Mogora na širokom području između naselja Hercegovca i Ladislava, 11 km sjeveroistočno od Garešnice, a neki drže da se selo Zobočina nalazilo kraj današnjega sela Bršljanice, 6,5 km zapadno od Garešnice.

LIT.: G. Pálffy, *Izvanredan izvor o zemljopisnim znanjima Ugarsko-hrvatske političke elite 16. stoljeća: popis ugarskih i slavonskih gradova, utvrda i kaštela koji su između 1526. i 1556. dospjeli u turske ruke*, sastavljen za staleže Njemačko-Rimskoga Carstva, *Scrinia Slavonica*, 14(2014); T. Pálosfalvi, *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526*, Budapest 2014; A. Nekić, *Plemićki rod Tetenj od 13. do sredine 15. stoljeća* (doktorska disertacija), Zadar 2017.

MODRUŠ – KATEDRALNI KAŠTEL, situacijski plan

